

העם

הספר המזכיר

עמוק בלבו של כל אדם חבויים זכרונות נשכחים, אשר אין הוא יודע כלל על קיומם. הדברים אשר ראה ושמע, בהיותו בן שנתיים שלוש, צבורים שם כאקדחים משומנים ב"סליק" של מחתרת נשכחת, משפיעים באופן מכריע (אך בלתי מורגש) על דעותיו והתנהגותו.

רוב רובם של אזרחי ישראל אינם דתיים, ונדמה להם שהם התגברו מומן על השקפת-העולם הצרה של היהדות הדתית. אולם ברוב המקרים זוהי אשליה. אי-שם בנבכי הנפש פועלים עדיין זכרונות-ילדות, טכסים דתיים ופסוקי תפילות שנולדו בפזורה, חו צאת חיוו של מעוט נדרף ומבודד. הדעה התת-הכרתית כי כל זר הוא "גוי" המבקש להשמיד את היהודים, הצורך התת-הכרתי להסתגר בתחום הצר של הקהילה, לכל אלה ישנו גם כיום השפעה עצומה על התנהגותו הפוליטית של הגוף הלאומי. בעולם נסתר זה תופס ערב-הסדר של חז-הפסח מקום מרכזי. לילד היהודי היתה זאת החוויה הדתית העיקרית של השנה, חוויה שהשתרש בדמיון יותר מכל חג אחר. רוב אזרחי ישראל השתתפו לפחות בנער-ריהם בערבי-סדר מסורתיים. מדי שנה, בהתקרב חג הפסח, מבצצים זכרונות אלה.

"שפוך חמתך". במרכז ערב-הסדר עומד ספר מזון. ההגדה של פסח היא תעודה מיוחדת במינה, אשר מעטים מאד טרחו לקרוא ולנחם את תוכנו ניתוח צונן. גם מעטים אלה התקשו להבין אוסף מס-תורי זה של ויכוחי-סרק, קטעים ספרותיים וטכסים, שאינו מגיע בשום מקום ליופיו הספרותי השרשי של ספר התורה.

לא פעם ניסו חוקרים למצוא משמעות עמוקה יותר מן הנראה לעין בהגדה. אף כי הספר עצמו חובר בתקופה מאוחרת, לפני כ-600 שנה בלבד, הרי קטעיו העיקריים חוברו בימי בר-כוכבא, נותנים מקום נכבד לרבי עקיבא. מכאן היה רק צעד אחד לתיאוריה כי הספר עצמו אינו אלא מיסמך מחתרתי, בעל תוכן פוליטי מרדני, שהוספה בפסוקים דתיים.

"מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון, שהיו מסובין בבני-ברק והיו מספרים ביצי-את מצרים כל הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם: "רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית!" מרוע ניכרו שמותיהם של חמשה מגדולי הרבנים בפסוק כה חסר-משמעות? פירוש מתקבל על הדעה: היתה זאת מוצצה פוליטית של ראשי העדה בשנת 128 לספירת הנוצרים, בה סיכסכו עצה אם להכריז מלחמה על הרומאים אך לא הגיעו לכלל החלטה, עד שבאו מנהיגי הנוער ודחפו אותם להכרזת המרד. "שמע ישראל" היתה סיסמת כל מרד בתקופה ההיא.

סברה זו נותנת משמעות גם לפסוקים צמאי-הדם בספר, שקל יותר להבין ער רקע האליה הנרגשת של ערב-מלחמה: "שפוך חמתך על הגויים אשר לא ידעוך ועל הממלכות אשר בשמך לא קראו". תרדוף באף ותשמידם מתחת שמי ה'!" אפילו את המאלה לחוג את החג בשנה הבאה בירושלים אפשר להבין כסיסמא פוליטית: ירושלים היתה אז עיר רומאית אסורה ליהודים, כדי לחוג בה את חג הפסח היה צורך לכבשה תחילה כיבוש צבאי — כפי שאמנם עשה זאת שמעון ברכוכיבא.

סוס, אופניים, מכונות. אך רוב קוראי ההגדה בפזורה ובישראל לא ניסו כלל לנחם את תוכן הספר, הסתפקו במי-לוחיו כמות שהן. עצם קריאת ההגדה, מלחה בטכסים הנושנים, סיפק אותם לגמרי. בדור האחרון ביצבץ בישראל מחזה ה-תוכן המקורי של החג, שהיה בראשיתו יום-שמחה של עובדי-האדמה עם תום עינת-הגשמים ופריחת-האביב. חג-הפסח הפך דג הטיוולים והנסיעות, האופניים תפסו את מקום הסוסים, המכונות את מקום האופניים — אולם גם השנה אין ישראל הגון אחד שלא חשב, לפחות, לבקר ישראלי שני בקיבוץ או בעיר אחרת, בדיוק בזמן שהגה שקל אם כדאי לבקר איתו. אולם גם אותם שלא יהיו מסובים, השנה מסביב לשולחן הסדר, ירגישו צער-מה. זכרונות מבית-אבא, או לפחות מבית סבא, יטרידו את מנוחתם. הספר המזון הקטן עודו מלא חיים בישראל של 1954.

יחסים שמיים

כנעניות-חן

הגבר הרוח, בעל הפנים הנעוריים, לא עורר שום תשומת-לב כשירד מן המוטס בלוד אחרי גיון פוסטר דאלס, בזמן בקורו האחרון של הלה במרחב. אפשר היה לחשוב כי זהו אחד השוליות הצעירים של המשרה, שגלוה אל הבוס. אך יודעי-דבר שמו לב אל הצעיר הגבוה יותר מאשר אל הבולדוג הזקן. הם ידעו כי הנרי ביירוד הוא השליט האמיתי של המרחב.

בימי האימפריה הרומאית ישב הכושל הקיסרי במרחב, מוקף לגיונות, דאג בני ידיו להסדרת הענינים בין הנסיכים הקטנים שהתקוטטו מתחת לסניגוריו, אלא מאז בא הנשר האמריקאי במקום הנשר הרומאי, איפשרה התפתחות דרכי-הקשר התחישית שלטון מרחוק. הפרו-קונסול האמריקאי שוב אינו רוכב עוד בחוצות אנטיוכיה, אלא יושב בכיסו האפיר בוושגיטון הרחוקה. אולם זהו הבדל חיצוני בלבד: ביסודו של דבר לא נשתנו דרכי-הממשל.

פצצה במשפט קטן. השבוע ישבו עורכי-הלילה של העיתונים הישראליים ליד שולחנותיהם, עברו באופן חטוף על נאומי האחרון של ביירוד. היו בו כל הדברים הידועים, ההספה השיגרתית לישראלים ול-ערבים כאחד. גם קול-ישראל הזכיר את

הנאים בידעה שיגרתית. אולם לפתע, במה-דורה מאוחרת, התעורר קול-ישראל לחיים חדשים, שינה את הנוסח באופן קיצוני: מישהו שם לב למשפט קטן שהיה חבוי בנאום. משפט קטן זה הכיל פצצה. אמר ביירוד: ישראל חייבת לחדול מל-אות את עצמה כמרוש של "בכוח אנשים בעלי דת מסוימת המפורזים ברחבי העולם". במקום זה עליה לראות עצמה כחלק של המרחב.

במים מעטות אלה הנחת ביירוד מכה מחצת על שלושה עיקרים רעיוניים של מדינת ישראל: שקיים עם יהודי בעולם, שישראל היא מדינה ציונית הקשורה עם כל היהודים, ושיש קשר מיוחד בין ישראל ובין חמישה מיליון יהודי ארצות-הברית. עד כה עירערו על עיקרים אלה בצורה כה חריפה רק קונץ בעלי הרעיון ה"כנעני" בישראל, והמפגה הקומוניסטית.

לבנון שנייה. היתה זאת המכה המזעזעת ביותר שירדה אי-פעם על ממשלת-ישראל מצד אמריקה, תמורה יותר מקיצוץ במענק כונתו של ביירוד היתה ברורה. באותו נאום הכריז כי אמריקה תתכונן בכל כוחה במשטרים הערביים הקיימים, אם תנותק ישראל מעורפה הציוני ותקבל את תכנית ביירוד, תהיה לבנון שנייה. המסקנה האמיתית מדברי האמריקאי הצעיר היא שישראל לא תוכל עוד להתקיים ככ-צר מכוחר החי על חשבון האמריקאים. אם לא תצליח לפרוץ בעצמה אל המרחב, למצוא לה בעלי-ברית מרחביים טובים יותר מאשר השליטים הרקובים הנוכחיים, תיאלץ לשכב בסופו של דבר במיטת-סדום של תכנית ביירוד.

לא תהיה זאת מיטה נוחה, גם לא בטוחה ביותר.

היסטוריה

רק בשר ודם

הרב ד"ר ישראל לייטנר, היה מלא נחת הוטל עליו לעלות על סיפונה של אניית-חיל-הים, מבטח, להפליג לצרפת בשליחות נכבדה ביותר: לשמש כיועץ דתי בהעברת עצמות האברון אדמונד דה-רוטשילד ורעייתו לישראל.

משך כל ההפלגה אל חופי-צרפת היה הרב במצב-רוח מרומם. הוא התהלך על הסיפון, הציץ מפעם לפעם לתוך המטבח, כדי לראות אם הכל כשר ולטעום משהו. הוא היה נהנה מן המסע עוד יותר, אילו היו הקצינים וה-מלחים דתיים יותר והיו עורכים תפילות שלוש פעמים ביום. אבל מה היה ביכולתו לעשות, אם הם ביכרו לנוח בתאיהם? רבי ישראל שמע רבות על פאריס, אך הוא לא ציפה למצוא את העיר כה יפה. דבר אחד עכר את רוחו: גם בפאריס היה מספר הנאמנים לדת מועט ביותר.

הוראות מרגיונות. אולם הרב אהב לא את הדת לבדה. הוא היה בן תמותה רגיל — והוא אהב את הכבוד, כאשר נערך הטכס בבית-הקברות פר לאש, נתן לו מפדף האנייה, אריה בומאש, הוראות שלא לשבת על במת הכרומניה, אלא להשאר עם המלחים. הרב קיבל זאת כגיטסה אנטידתית גלויה, החליט שעליו ליהנות מקצת כבוד בעולם הזה, ויהי מה.

הוא לא גרע עין מן האורחים שנאספו על במת המזמנים; וכאשר נישא אחד מהם לשאת נאום ליד המיקרופון, מיהר הרב ותפס את מקומו. כאשר סיים האורח את נאומו וחזר אל מקומו, הסבירו השוכנים הנבוכים לרבי ישראל שעליו לחזור אל המלחים. הוא חזר. הכבוד היה קצר, אך ערב לחץ.

הטכס בבית-הקברות היה קצר ופשוט. ה-צלמים לא הורשו להכנס לשטח בלי רשיון מיוחד ממשפחת האברון. המשפחה נתנה רש-יונות רק לצלם אחד או שניים; אולם היה שם גם צלם שלישי: אחד הישראליים. הוא טיפס ועלה על אחת המצבות הסמוכות, צי-לם את הטכס למבוכתם הרבה של הנאספים. **חישה באיון.** רבי ישראל החליט ל-שם למפקד האנייה כגמולו: לא יכול ה-פקד לתת לו הוראות להסוג לעניינים צבאיים, הרי יכול הוא, הרב, להיות הפוסק האחרון בכל הנוגע לדת. אולם בישיבה ש-נערכה הוחלט לקצץ את הנאומים ואת קריאת התהילים עד למינימום. הרב היה מלא זעם: גויים כאלה!

על רציף שהם במארסייל נאספו המוני יהודים צרפתים, שבאו לראות בצאתם של האברון ואשתו מהגולה. גופותיהם היו מונ-

חות על סיפון מבטח, והרב קרא פרקי-התלים, הוא סיים את קריאת הפרקים ש-נקבעו בראש, אך המשיך בקריאה. הוא היה משוכנע שהפעם תהיה שעת-תהילתו ארוכה יותר; אולם הוא טעה: שגריר ישראל ב-צרפת, יעקב צור, נישא אליו ולחש משהו על אונס.

רבי ישראל שמח לחזור לישראל. הוא נוכח

הנרי ביירוד ומשה שרת
במיטה לא נוחה —

השישראלים טובים יותר, מבני כל הארצות האחרות.

הנדיבים הידועים

החיים הישראליים מתקדמים בסחף של אפיק נגבי. חיים אלה אכזריים: דמויות ששיחקו תפקיד מרכזי בשנה אחת, נשכחת במהירות תוך שנים מעטות. גם אדמונד דה-רוטשילד נפל קרבן לסחף זה — על אף תרועת כל החוצצרות הרשמיות (לא בלי עזרת חברת פיקא העשירה) לא עשתה קבורתו-מחדש של האברון, השבוע, במצבת הקבר המפוארת שהוקמה בזכרון-יעקוב, רושם רב על האזרח הישראלי.

אולי היתה זאת יותר מאכזריות. תיד דור אחד השתנה לוח-הערכים של האדם הישראלי. נשיא המדינה וראש-הממשלה העלי על נס את תרומתו הגדולה של הנדיב הידוע, ציינו בצדק כי בלי עזרתו לא היו המושבות הראשונות נשארות בחיים, וכלי המושבות לא היתה באה המהפכה העצומה של העליה השנייה.

אולם האזרח הישראלי הרגיל שם לב לעובדה שהיה צורך להעביר את עצמות האברון אחרי מיתו מפני שלא עלה כלל על דעתו לבוא לישראל בעודו בחייו. הדבר הזכיר לו, מדי, את הנדיבים הידועים של שנות שיתות עם הממשלה על קשירות יח-שעצמותיהם נשארות בארצות-הברית.

מדיניות

שלום גרמני

פרופסור פראנץ ביהב, איש-משרד החוץ של גרמניה דמקרבית, אשר עמד בראש ש-חית-השילוחים מטעם מדינתו, הכחיש בכל תוקף שהוא ביקר לאחרונה בישראל כדי לנהל שיחות עם הממשלה על קשירות יח-סיים דיפלומטיים בין ישראל לגרמניה.

אפשר שהיתה אמת בהכחשתו, אולם אנשי משרד-החוץ ידעו לספר, כי ביהב שוחח עם שרת על נושא אחר, בו לא

ביעור המין